رویش روان شناسی، سال۱۱، شماره۸، شماره پیاپی ۷۷، آبان ۱۴۰۱
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),11(8), 2022

مقایسه اثربخشی آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی در سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی

Comparing the Effectivness of Psychodrama Training and Parental Behavior Management Skills Training on Social Adjustment in Preschool Children

میترا حسینی خرم
دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.
دکتر عذرا غفاری نوران(نویسنده مسئول)
استادیار، گروه روانشناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران
دکتر آذر کیامرثی
استادیار، گروه روانشناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

Mitra Hoseini Khoram
PhD Student Educational Psychology, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.
Dr. Ozra Qhafari Nouran *
Assistant Professor, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran .
azra.ghaffari@yahoo.com
Dr. Azar Kiamarsi
Assistant Professor, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

چکیده
مطالعه حاضر با هدف مقایسه اثربخشی آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی در سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی انجام شد. روش پژوهش، آزمایشی با طرح پیش آزمون پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پیش دبستانی منطقه ۹ آموزش و پرورش شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بود. مدارس به روش تصادفی خوشه ای انتخاب و از میان آنها ۴۵ دانش آموز به روش تصادفی در دو گروه آزمایشی و یک گروه گواه جایگزین شدند (هر گروه ۱۵ دانش آموز). آموزش نقش‌گذاری روانی کودکان در ۱۰ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای و آموزش مهارت‌های مدیریت رفتار والدینی در ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای برگزار شد. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه سازگاری اجتماعی دخانچی (CSAS، ۱۳۷۷) بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل کوواریانس انجام شد. نتایج آزمون تحلیل کوواریانس نشان داد آموزش نقش‌گذاری روانی بر سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی اثربخش است (P=۰/۰۰۱). افزون بر این، آموزش مهارت‌های مدیریت رفتار والدینی نیز بر سازگاری اجتماعی اثربخش بود (P=۰/۰۰۱). نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی نشان داد آموزش مدیریت رفتار والدینی اثربخشی بیشتری در مقایسه با آموزش نقش گذاری روانی در بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی دارد (P=۰/۰۰۱). برای بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی استفاده از آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی با اولویت آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی سودمند خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: *سازگاری اجتماعی، کودکان پیش‌بستانی، مهارت مدیریت رفتار والدینی، نقش گذاری روانی.*

Abstract
This study aimed to compare the effectiveness of psychodrama training and parental behavior management skills training in the social adjustment of preschool children. The research method was experimental with a pretest-posttest design with a control group. The statistical population included all preschool students in District 9 of Tehran in 2019. Schools were selected by cluster random sampling and 45 students were randomly assigned to them in two experimental groups and one control group (15 students in each group). Children's psychodrama training was held in 10 sessions of 45 minutes and parental behavior management skills training was held in 6 sessions of 90 minutes. The data collection tool was Dokhanchi's (CSAS, 1998) Social Adjustment Questionnaire. Data analysis using the analysis of covariance. The results of the analysis of covariance showed that psychodrama training is effective in the social adjustment of preschool children (P = 0.001). In addition, parental behavior management skills training was also effective in social adjustment (P = 0.001). The results of the Bonferroni post hoc test showed that parental behavior management skills training is more effective than psychodrama training in improving the social adjustment of preschool children (P = 0.001). In order to improve the social adaptation of preschool children, it will be beneficial to use psychological role-playing training and parenting behavior management skills training with the priority of parenting behavior management skills training.

Keywords: *Parental behavior management skills, Psychodrama Preschool Children, social adjustment.*

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : آبان ۱۴۰۰** **پذیرش: مهر ۱۴۰۱** **ویرایش نهایی: آبان ۱۴۰۱**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

مقدمه

سال‌های پیش دبستانی (سنین ۲ تا ۶ سال) دوره‌ای سرنوشت‌ساز برای کودکان است؛ زیرا در این دوره شروع به فراگیری اعتماد و استقلال می‌کنند و از این اعتماد و استقلال برای ورود به محیط‌های جدید (مثلاً مدرسه) استفاده می‌کنند (باکالا[۱] و همکاران، ۲۰۲۱). یکی از وظایف تحولی کودکان پیش دبستانی، یادگیری مهارت‌های ارتباطی و تعاملی به روش‌های قابل قبول اجتماعی است (یانگ[۲] و همکاران، ۲۰۲۱). ورود به دنیای همسالان و سازش‌پذیری در تعاملات اجتماعی که نیازمند سازگاری اجتماعی است، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (ترنر[۳] و همکاران، ۲۰۲۲)؛ زیرا عدم برخورداری از سازگاری اجتماعی با مشکلات تحصیلی (یه[۴] و همکاران، ۲۰۲۱) و سلامتی (بویر[۵] و همکاران، ۲۰۲۱) همراه خواهد بود. سازگاری اجتماعی کوششی است که فرد برای کنار آمدن با استانداردها، ارزش‌ها و نیازهای یک جامعه به منظور پذیرفته شدن انجام می دهد. می توان آن را به عنوان یک فرآیند روانی تعریف کرد که شامل کنار آمدن با استانداردها و ارزش‌های جدید است (وارن[۶] و همکاران، ۲۰۲۲). اوایل کودکی و دوران پیش‌بستانی دوره مهمی برای تقویت توانمندی کودکان از نظر اجتماعی است؛ زیرا رشد کودکان در این مرحله به شدت تحت تأثیر همسالان و اجتماع قرار می‌گیرد. از این رو، بسیار مهم است که برنامه های آموزشی با هدف مداخله در مهارت‌های اجتماعی در همین مرحله آغاز شود (ترنر[۷] و همکاران، ۲۰۲۲).

در همین راستا، والدین نقش مهمی در کمک به کودکان پیش‌دبستانی برای سازگاری اجتماعی دارند. رفتارها، نگرش‌ها و سبک‌های تفکر والدین به رشد کودکان پیش دبستانی کمک می‌کند. صحبت کردن با کودکان و قرار دادن آنها در گفتگوها به رشد مهارت‌های سازگاری آنها کمک می‌کند (فرویلند[۸]، ۲۰۲۱). بنابراین، شناسایی رویکردهای آموزشی اثربخش برای آموزش والدین با هدف تقویت سازگاری اجتماعی کودکان بسیار سودمند خواهد بود. در سال های پیش از مدرسه به علت تعامل مستمر والدین و کودکان آن چه بیشترین تاثیر را در مشکلات رفتاری کودکان دارد را می‌توان تعامل، ارتباط و مهارت‌های فرزند پروری والدین دانست که می‌تواند اثرات مخرب، جبران ناپذیر و غیرقابل بازگشت به ساختار شخصیتی و تعاملات بین فردی و روابط اجتماعی، شغلی و تحصیلی کودک در آینده داشته باشد (آکسلرود و سانتاگاتا[۹]، ۲۰۲۱). در حال حاضر یکی از برنامه‌های رایج آموزش والدینی، آموزش مدیریت رفتار است که نوعی درمان با هدف تشویق والدین به درگیر شدن فعالانه در مداخله‌هایی است که کارکرد خانواده را تقویت می‌کنند. آموزش والدین با تمرکز بر ایجاد مهارت‌های اثر بخش، نیاز والدین به اطلاعات مربوط را مدنظر قرار می‌دهد و به آنها در مورد تصمیماتی که برای کودک خود می‌گیرند، آگاهی می‌دهد (کین و همکاران[۱۰]،۲۰۱۰). به نظر می‌رسد که مداخله در رابطه والد - فرزندی می‌تواند به درک مهارت‌های والدینی و تعامل‌های والد - فرزندی کمک کرده و سازگاری اجتماعی کودکان آن‌ها را ارتقاء ببخشد (ساندرز و موراسک[۱۱]،۲۰۰۷).

افزون بر این، برخی صاحبنظران بر این عقیده هستند مداخله بر روی کودکان با روش غیرمستقیم همچون مداخله از طریق بازی و هنرورزی می‌تواند تأثیر بیشتری داشته باشد. یکی از رویکردهایی که در این زمینه مورد توجه قرار گرفته است، نقش‌گذاری روانی است. نقش گذاری روانی یا پسیکودراما با بخش‌های وابسته به آن همچون نمایش گروهی، اجرای نقش و گروه سنجی توسط مورونو[۱۲] در سال ۱۹۳۰ پایه گذاری شد (کیم و مارینو[۱۳]، ۲۰۲۲). نقش‌گذاری روانی یک رویکرد پربار در روان درمانی است که از نمایش، تخیل، تصویرسازی ذهنی، اعمال بدنی و پویایی گروه بهره می‌گیرد و ترکیبی از هنر، بازی، حساسیت هیجانی و تفکر روشن است. این رویکرد با هدف بالا بردن سطح ارتباط میان افراد، رویارویی مستقیم با هیجان‌های طرف‌های درگیر، نشان دادن کشمکش‌های هیجانی طرف‌های درگیر در زندگی روزمره، کاهش خودمحوری و خودیابی به کار برده می‌شود (سیمسک[۱۴] و همکاران، ۲۰۲۱). نقش بازی کردن، پالایش هیجانی و

1 . Bakala
2 . Young
3 . Turner
4 . Ye,
5 . Boyer
6 . Warren
7 . Turner
8 . Froiland
9 . Axelrod & Santagata
10 . Keen
11 . Sanders & Morawsk
12 . Moreno
13 . Kim & Marino
14 . Simsek

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

ارتقاء سطح خودجوشی را در پی دارد و سازگاری اجتماعی را بالا می‌برد (کامیسلی و گوکلر[1]، ۲۰۲۱). بنابراین، مهم است که به کودکان فرصت‌هایی برای بازی و هنرورزی داده شود. این مهارت‌ها به آنها کمک می‌کند تا خود و دیگران را درک کنند و سازگاری بیشتری نسبت به محیط و اجتماع داشته باشند (تئو و موراسکا[2]، ۲۰۲۱).

ضرورت انجام پژوهش حاضر، دیدگاه‌ها و نظرات متناقضی که پیرامون میزان اثربخشی مداخله مستقیم (مداخله متمرکز بر کودکان) و غیرمستقیم (مداخله متمرکز بر والدین) بر مهارت‌های کودکان وجود دارد. نقطه قوت آموزش نقش گذاری روانی در این است که با توجه به انعطاف‌پذیری برنامه‌های دوره پیش دبستان و دسترسی آسان‌تر به کودکان، استفاده از نقش گذاری روانی می‌تواند مداخله‌ای مؤثر و قابل اجرا برای کودکان پیش‌دبستانی باشد (کامیسلی و گوکلر، ۲۰۲۱)؛ ولی عدم حضور والدین در این برنامه آموزشی از نقاط ضعف آن می‌باشد. نقطه قوت آموزش مهارت‌های مدیریت رفتار والدینی در این است که والدین تعامل بیشتری با کودکان دارند و کانون اصلی تحول سازگاری، خانواده است. از این رو، با توجه به اهمیتی که والدین در رشد سازگاری اجتماعی کودکان دارند، آموزش مهارت‌های مدیریت رفتار والدینی می‌تواند همراه با آموزش‌های دوره پیش‌دبستان در بهبود سازگاری اجتماعی کودکان سودمند باشد (لو[3] و همکاران، ۲۰۲۰). پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد نقش‌گذاری روانی (دوگرو، ۲۰۱۷؛ غلامی ونول و همکاران، ۱۳۹۷) و مدیریت رفتار والدینی (لو و همکاران، ۲۰۲۰؛ کاستولسکیا[4] و همکاران، ۲۰۲۱) برای بهبود سازگاری اجتماعی اثربخش هستند؛ اما این دو مداخله در مطالعه‌ای به صورت همزمان برای بهبود سازگاری اجتماعی مقایسه نشده‌اند و برخی پژوهش‌ها همچون مطالعه کارنابوکی[5] و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد نقش‌گذاری روانی و مدیریت رفتار والدینی بر حسب گروه مورد بررسی و همچنین هدف مطالعه ممکن است اثربخشی متفاوتی داشته باشند. اهمیت انجام پژوهش حاضر در این است که با مقایسه اثربخشی نقش‌گذاری روانی و مدیریت رفتار والدینی می‌توان مداخله‌های مقرون به صرفه برای بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی را شناسایی کرد و با توجه به اهمیت سازگاری اجتماعی در این دوره سنی، در مداخله مؤثر را محیط‌های مرتبط به کار بست. از این رو، پژوهش حاضر با هدف مقایسه اثربخشی آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی در سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی انجام شد.

روش

این پژوهش به لحاظ نوع روش، نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون- پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل تمامی نوآموزان مقطع پیش دبستانی منطقه ۹ آموزش و پرورش شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بودند. از بین ۵۳ مرکز پیش دبستانی دولتی و غیر دولتی به روش تصادفی خوشه‌ای سه مرکز انتخاب و تعداد ۴۵ دختر - پسر نوآموز (هر گروه ۱۵ نفر) به روش تصادفی ساده در سه گروه (دو گروه آزمایش و یک گروه گواه) گمارده شدند. ملاک ورود شرکت‌کنندگان به پژوهش اشتغال به تحصیل در مراکز پیش‌دبستانی منطقه ۹ شهر تهران، عدم ابتلاء به مشکلات روان‌شناختی حاد (بر اساس اظهار خود نمونه‌ها)، در قید حیات بودن و زندگی زناشویی مشترک والدین و رضایت آگاهانه برای حضور در مطالعه بود و ملاک خروج شرکت‌کنندگان، غیبت بیش از دو جلسه، انصراف از ادامه شرکت در برنامه آموزشی و حضور همزمان در مداخله روان‌شناختی دیگری غیر از پژوهش حاضر بود.

گروه آزمایش اول در ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هر هفته یک جلسه) برنامه آموزشی مدیریت رفتار والدینی را بر اساس پروتکل شهریور و همکاران (۱۳۹۳) دریافتند کردند. برای گروه آزمایش دوم نیز در ۱۰ جلسه ۷۵ دقیقه‌ای (هر هفته یک جلسه) برنامه آموزشی نقش‌گذاری روانی بر اساس پروتکل غلامی ونوول و همکاران (۱۳۹۷) ارائه شد و گروه گواه بدون هیچ مداخله‌ای باقی ماند. انجام جلسات آموزشی در دو مرکز پیش‌دبستانی شهر تهران صورت گرفت. ملاحظات اخلاقی در پژوهش حاضر شامل تکمیل فرم رضایت نامه کتبی شرکت در پژوهش، محرمانه ماندن اطلاعات افراد گروه ها، در جریان قرار دادن والدین و کودکان از اهداف مطالعه از طریق تلفن بود. همچنین بعد از اتمام جلسات آموزشی، اعضای گروه کنترل به دلخواه آموزش مدیریت رفتار والدینی و یا نقش‌گذاری روانی را دریافت کردند. پرسشنامه‌های

1 . Kamışlı & Gökler
2 . Teo & Morawska
3 . Luo
4 . Kostulskia
5 . Carnabucci

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

پژوهش برای هر دو گروه در پیش آزمون و پس آزمون به صورت گروهی اجرا شد. برای تحلیل داده ها، از آزمون تحلیل کوواریانس و آزمون تعقیبی بنفرونی با بهره گیری از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۴ در سطح معناداری ۰/۰۵ استفاده شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه سازگاری اجتماعی (CSAS)[1]: با ۳۷ گویه در سال ۱۳۷۷ توسط دخانچی با مقیاس لیکرت چهار گزینه ای هیچ وقت، به ندرت، گاهی اوقات و بیشتر اوقات ساخته شد. به گویه ها نمرات ۰ تا ۳ تعلق می گیرد. گویه هایی که سازگاری کودکان را می سنجند: گویه های۱-۳-۷-۱۵-۱۶-۲۰-۲۱-۲۲-۳۲-۳۵-۳۶-۳۷ بوده و به گزینه های هیچ وقت ۰، به ندرت ۱، گاهی اوقات ۲ و بیشتر اوقات ۳ تعلق می‌گیرد. در گویه هایی که ناسازگاری کودکان را می سنجد به هیچ وقت ۳، به ندرت ۲ گاهی اوقات ۱ و بیشتر اوقات ۰ تعلق می گیرد. ملاک تعلق گرفتن نمره به کودک میزان سازگاری است لذا هرچه کودک نمره بالاتری در این آزمون کسب کند دارای سطح ناسازگاری بالاتری خواهد بود. سطح سازگاری خیلی پایین کمتر از ۵۲؛ پایین بین ۵۲- ۶۵؛ متوسط بین۶۵ تا ۷۷؛ بالا بین۷۷ تا۹۰ و خیلی بالا بیش از ۹۰ می‌باشد. حداقل و حداکثر نمره ۰ تا ۱۱۱ است. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش دو نیمه کردن معادل ۰/۷۹ و روایی همزمان آن با پرسشنامه سازگاری بل معادل ۰/۸۱ درصد در مطالعه دخانچی گزارش شده است (دخانچی، ۱۹۹۸). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه در مرحله پیش آزمون و پس آزمون به ترتیب ۰/۷۱ و ۰/۷۳ محاسبه شد.

برنامه آموزشی مهارت مدیریت رفتار والدینی: در پژوهش حاضر برنامه آموزشی مهارت مدیریت رفتار والدینی در ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هر هفته یک جلسه) بر اساس پروتکل شهریور و همکاران (۱۳۹۳) ارائه شد که خلاصه‌ای از محتوای جلسات در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱. خلاصه جلسات آموزش مهارت مدیریت رفتار والدین

جلسه	هدف	محتوای آموزش
اول	آشنایی با رفتار و عوامل موثر برآن	تهیه جدول ثبت رفتار/ ثبت رفتاری که درصدد تغییر آن هستیم/ ثبت زمان وقوع آن رفتار
دوم	مشکلات رفتاری: ارثی/ پیرامونی	وقت گذرانی والدین با کودک. / تشویق، نوازش، بوسیدن، در آغوش گرفتن کودک. / تایید رفتارهای درست کودک
سوم	تقویت رفتارهای مطلوب	۱. نشان دادن توجه: توصیف رفتارهای مناسب/ شریک شدن در بازی های کودک. / انتقال احساس مثبت . ۲. پاداش دادن: پاداش کلامی/ عاطفی یا جسمانی / فعالیتی / مادی
چهارم	دستور دادن و قانون گذاری	۱. قانون گذاری/ ۲. دستور دادن : محدود و قابل پیگیری. / نامشخص و مبهم نباشد. / زمان مناسب و فضای مناسب داشته باشد. / متناقض و دوپهلو نباشد./ حالت سوالی نداشته باشند./ همراه خشونت و پرخاشگری نباشند.
پنجم	مدیریت رفتارهای نامناسب	نادیده گرفتن برنامه ریزی شده رفتار/ مواجهه با پیامد طبیعی رفتار/ با پیامد منطقی رفتار/ جریمه رفتاری.
ششم	مدیریت موقعیت های دشوار	شناسایی موقعیت های دشوار و برنامه ریزی مناسب با جنسیت، سن، مکان و زمان برای کودک و توضیح شرایط.

برنامه آموزشی نقش‌گذاری روانی: در پژوهش حاضر برنامه آموزشی نقش‌گذاری روانی در ۱۰ جلسه ۷۵ دقیقه‌ای (هر هفته یک جلسه) بر اساس پروتکل غلامی ونوول و همکاران (۱۳۹۷) ارائه شد که خلاصه‌ای از محتوای جلسات در جدول ۲ آمده است:

1 . Children's Social Adaptability Scale (CSAS)

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

جدول ۲. خلاصه جلسات آموزش نقش گذاری روانی در کودکان

جلسه	هدف	محتوای آموزش
اول	آشنایی بچه ها با هم	بازی پرتاب توپ و معرفی خود. / تعریف یک خاطره دوست داشتنی و اجرای فن آیینه و اجرای آن با هدایت مربی.
دوم	آشنایی بچه ها با یکی از مشکلات شان	مرحله گرم کردن: تکنیک پایکوبی. / فنون ایفای نقش معکوس و آیینه: نمایش خاطرات بچه ها. مرحله مشارکت: بچه های دیگر نظرات خود را درباره مشکل مورد نظر بیان خواهند نمود.
سوم	تکنیک نوشتن، نقاشی و خط خطی با دست غیر مسلط	این تکنیک به برون ریزی هیجانی و نحوه مدیریت و برون سازی هیجانی به بچه ها کمک می کند. / مرحله ایفای نقش معکوس: نقش والدین را بازی کردن در همان مساله
چهارم	تکنیک خوشبختانه/بدبختانه	با کودکان در مورد عزت نفس و خود باوری و بررسی توانمندی ها و نقاط ضعف شان صحبت خواهد شد. / تکنیک فرافکنی آینده: نمایش توانمندی های کودکان.
پنجم	تکنیک مغازه جادویی	در مورد اعتماد و توکل به خدا صحبت می شود.
ششم	تکنیک داستان گویی	درباره اضطراب و نحوه مدیریت و نشانه جسمی و فکری اضطراب با کودکان صحبت خواهد شد و بچه ها هر کدام به بیان اینکه در چه موقعیت هایی اضطراب دارند شروع به صحبت می کنند در این جا مربی و از فن آینه و ریلکس شدن برای بچه ها استفاده خواهد کرد.
هفتم	مهارت حل مساله و توانمندی مهارت گفتگو	نقش گذاری و مهارت آینه را برای مهارت حل مساله به کار می برند تا به بینش جدیدی در مورد مساله خود پیدا کنند.
هشتم	کشف متغیر مهم و تاثیر گذار در جریان مداخله	تمام جوانب متغیر مشخص شده گفتگو می شود .
نهم	مداخله آموزشی در مورد کتک خوردن	کودکی تجربه خود را از کتک خوردن و احساسش نسبت به آن اتفاق را خواهد گفت. مربی نقش گذاری اجرا و تجربه کودک را بازسازی می کند تا کودک بتواند از خود دفاع کرده وتسلیم نشود. دفاع های مختلف از بچه های دیگر پرسیده می شود.
دهم	صندوقچه امید	از کودکان خواسته می شود از صندوقچه امید آنچه را در آینده می خواهد بدان دست یابد برداشته و آنرا بازگو و به نمایش بگذارند. / در پایان آخرین جلسه کارگردان به جمع بندی جلسات پرداخته و جلسه گروه به پایان می رسد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۴۵ نفر از کودکان پیش دبستانی به همراه والدین‌شان حضور داشتند که جنسیت اکثر کودکان شرکت کننده در گروه‌های مدیریت رفتار والدینی (۶۶/۷٪)، نقش گذاری روانی (۶۰ ٪) و گواه (۵۳/۳ ٪) دختر بود. سن کلیه کودکان پیش دبستانی ۶ سال بود. میانگین ± انحراف معیار سن پدران در گروه مدیریت رفتار والدینی، نقش گذاری روانی و گروه گواه به ترتیب ۳۷/۰۹±۱۲/۲۱، ۳۹/۳۴±۸/۶۶، ۴۳/۷۱±۹/۱۱ بود. میانگین ± انحراف معیار سن مادران در گروه مدیریت رفتار والدینی، نقش گذاری روانی و گروه گواه به ترتیب ۳۲/۶۱±۷/۴۱، ۳۳/۰۷±۹/۳۷، ۴۱/۰۸±۱۲/۴۹ بود. میانگین و انحراف معیار متغیر سازگاری اجتماعی به تفکیک ۳ گروه در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: شاخص‌های مرکزی و پراکندگی گروه‌ها در متغیر سازگاری اجتماعی

متغیر	گروه	پیش آزمون		پس آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
سازگاری اجتماعی	گروه مدیریت رفتار والدینی	۵۵/۱۳	۶/۶۵	۷۶/۹۳	۵/۸۶
	گروه نقش گذاری روانی	۵۵/۴۰	۵/۱۸	۷۱/۸۷	۵/۹۵
	گروه گواه	۵۵/۲۷	۵۵/۲۷	۵۷/۰۷	۵/۱۲

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

بر اساس جدول ۳، میانگین نمرات سازگاری اجتماعی در پس آزمون نسبت به پیش آزمون در گروه‌های آزمایش افزایش یافته است، اما در گروه گواه تفاوت چندانی مشاهده نمی‌شود. همچنین نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنف، حاکی از نرمال بودن توزیع متغیرهای مورد پژوهش در هر دو مرحله بود، بنابراین، فرض نرمال بودن توزیع متغیرها برقرار است (P>۰/۰۵). بر این اساس، استفاده از تحلیل پارامتریک بلامانع است. به منظور انجام تحلیل کوواریانس تک متغیره، ابتدا پیش فرض همگونی شیب خط رگرسیون با آزمون F اثرات تقابلی بررسی شد که نتایج محاسبه شده برای متغیر سازگاری اجتماعی (F=۰/۱۸۶؛ P=۰/۸۳۱) حاکی از رعایت این پیش فرض بود. به‌علاوه، آزمون برابری واریانس از طریق آزمون لون (F=۰/۲۱۹؛ P=۰/۶۴۴) حاکی از برقرار بودن این پیش فرض برای متغیرهای وابسته بود.

جدول ۴. اثربخشی آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی بر سازگاری اجتماعی

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	اندازه اثر
نقش‌گذاری روانی	همپراش	۱	۴۹۱/۳۹۹	۳۵/۷۳۶	۰/۰۰۰۱	
	گروه	۱	۱۶۱۹/۷۶۷	۱۱۷/۷۹۶	۰/۰۰۰۱**	۰/۸۱۴
	خطا	۲۷	۱۳/۷۵۱			
مهارت مدیریت رفتار والدینی	همپراش	۱	۶۰۱/۶۷۵	۶۵/۹۸۶	۰/۰۰۰۱	
	گروه	۱	۲۹۸۹/۶۴۹	۳۲۷/۸۷۷	۰/۰۰۰۱**	۰/۹۲۴
	خطا	۲۷	۹/۱۱۸			

* P ‹ ۰/۰۵ **P ‹۰/۰۱

بنابراین، برای انجام ادامه تحلیل مانعی وجود نداشت. در جدول ۴ نتایج مربوط به مربوط به آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثربخشی آموزش مدیریت رفتار والدینی و نقش‌گذاری روانی بر سازگاری اجتماعی ارائه شده است. با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴، با در نظر گرفتن نمرات پیش آزمون به عنوان متغیر همپراش (کمکی)، آموزش مدیریت رفتار والدینی و آموزش نقش‌گذاری روانی منجر به تفاوت معنادار بین گروه‌ها در متغیر سازگاری اجتماعی (P<۰/۰۱) شد؛ بدین معنا که بخشی از تفاوت‌ها در متغیر سازگاری اجتماعی در کودکان پیش دبستانی به دلیل تفاوت در عضویت گروهی (تأثیر مداخله) بود. میزان تأثیر آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی و آموزش نقش‌گذاری روانی بر بهبود سازگاری اجتماعی به ترتیب ۰/۸۱۴ و ۰/۹۲۴ به دست آمد. بنابراین، برنامه‌های آموزشی بر بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی مؤثر بودند. به منظور مقایسه اثربخشی دو برنامه آموزشی از نظر میزان اثرگذاری بر سازگاری اجتماعی از آزمون تعقیبی بونفرونی استفاده شد (جدول ۵).

جدول ۵. مقایسه آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی بر سازگاری اجتماعی با آزمون بونفرونی

گروه مرجع	گروه مقایسه	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	معناداری
مدیریت رفتار والدینی	نقش گذاری روانی	۵/۲۳۶	۱/۳۵۶	۰/۰۰۰۱**
	گواه	۲۰/۰۵۳	۱/۳۶۲	۰/۰۰۰۱**
نقش گذاری روانی	مدیریت رفتار والدینی	-۵/۲۳۶	۱/۳۵۶	۰/۰۰۰۱**
	نقش گذاری روانی	۱۴/۸۱۷	۱/۳۶۸	۰/۰۰۰۱**

* P ‹ ۰/۰۵ **P ‹۰/۰۱

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود تفاوت میانگین بین مهارت مدیریت رفتار والدینی و نقش‌گذاری روانی معنادار شده است (P<۰/۰۱) و با توجه میانگین‌های دو گروه می‌توان گفت میزان بهبود سازگاری اجتماعی در کودکان پیش‌دبستانی حاضر در گروه آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی بیشتر از گروه آموزش نقش گذاری روانی بوده است و این تفاوت از نظر آماری معنادار است.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش مقایسه اثربخشی نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی در سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی بود. یافته‌های به دست آمده نشان داد آموزش مهارت مدیریت والدینی باعث بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی می‌شود. پژوهش‌های کاستولسکیا و همکاران (۲۰۲۱)، لو و همکاران (۲۰۲۰)، اولیویر و همکاران (۲۰۱۸) و مهرجو و همکاران (۱۴۰۰) همسو با نتایج مطالعه حاضر نشان داد مهارت مدیریت رفتار والدینی بر بهبود سازگاری اجتماعی اثرگذار است. برای تبیین اثربخشی بیشتر مهارت مدیریت رفتار والدینی بر سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی می‌توان گفت برنامه مهارت مدیریت رفتار والدینی منجر به افزایش آگاهی والدین در مهار عواطف خود، اصلاح شیوه‌های پاداش و تنبیه، اصلاح نگرش والدین درباره روش‌های والدگری، و شیوه‌های مهار و نظارت بر رفتار کودک می‌شود. آموزش مدیریت رفتار برای والدین و کودکان نوعی مداخله است که در آن فنون یادگیری اجتماعی برای تغییر رفتار کودکان و نوجوانان به والدین آموزش داده می‌شود (اولیویر[1] و همکاران، ۲۰۱۸). والدین با حضور در جلسات مهارت مدیریت رفتار والدینی قادر خواهند بود از طریق تقویت رفتار مثبت و استفاده از سکوت و بی توجهی و حذف تقویت مثبت در رفتارهای نامناسب، میزان رفتار مناسب همچون سازگاری اجتماعی کودک را افزایش دهند. در تأیید اثربخشی بیشتر مهارت مدیریت رفتار والدینی، ابراهیمی و فراشبندی (۱۳۹۸) نشان دادند که هر چند درمان های تایید شده تجربی در مورد کودکان فراوان هستند، اما هیچ یک به اندازه آموزش مدیریت والدین موثر نبوده‌اند. آنان به اثربخشی بیشتر مهارت مدیریت رفتار والدینی بر تغییر رفتار کودکان و نوجوانان، کاهش رفتارهای پرخاشگرانه، مقابله جویانه، و ضداجتماعی تاکید فراوان داشتند.

افزون بر این، نتایج نشان داد آموزش نقش گذاری روانی باعث بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی می‌شود. نتایج مطالعه دوگرو (۲۰۱۷)، غلامی ونول و همکاران (۱۳۹۷) و قطبی نژاد بهر آسمانی و همکاران (۱۳۹۷) نیز همسو با یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر اثربخشی آموزش نقش گذاری روانی بر بهبود سازگاری اجتماعی بود. علاوه بر این، در تبیین اثربخشی آموزش نقش‌گذاری روانی بر سازگاری اجتماعی می‌توان گفت نقش گذاری روانی روشی است که به کودک کمک می‌کند تا ابعاد روانشناختی مساله‌اش را کشف کند. بدین ترتیب کودک با به نمایش در آوردن آنها و نه فقط از راه گفتگو به بازنگری مشکل خود می پردازد؛ بلکه نقش گذاری روانی در اجرای نقش به دنبال آگاهی در مورد انتظارات عملکرد، مهارت‌های مورد نیاز و ایجاد انگیزش تازه و دوباره تلاش کردن به مدد او خواهد آمد. هدف از فعالیت‌های هنردرمانگرانه رشد هویت، شخصیت و نیز برانگیختن احساس موفقیت در کودکان از طریق ابزارهای ابتکاری خودمحور است. از نظر روانشناسان سازگاری به معنای ایجاد هماهنگی و تعادل بین نیازهای شخصی و الزامات محیطی است. به عبارتی، زمانی که فرد تلاش می‌کند از طریق تغییر خود، محیط یا دیگران به نوعی هماهنگی در زندگی خود دست یابد، در تلاش برای رسیدن به سازگاری است (قدم پور و همکاران، ۱۳۹۹). آموزش نقش‌گذاری روانی به کودک کمک می کند تا احساسات، عواطف، هیجانات و آنچه در ذهن دارد را به جمله و اجرا در آورد و به راه حل های تازه‌تری دست یابد. آموختن راه‌های مناسب برای بیان احساس، عاطفه، هیجان و افکار به کودکان کمک خواهد کرد تا بر میزان سازگاری های اجتماعی خود افزوده و از راه های مناسب ارتباطی و حل مساله به جای رفتارهای هیجانی و ناکارآمد، بهره ببرند.

علاوه بر این، مقایسه گروه‌ها حاکی از آن بود مهارت مدیریت رفتار والدینی اثربخشی بیشتری نسبت به آموزشی نقش گذاری روانی در بهبود سازگاری اجتماعی کودکان پیش دبستانی دارد. در پیشینه پژوهشی اثربخشی این دو مداخله بر سازگاری اجتماعی بررسی نشده است. به نظر می‌رسد اثربخشی بیشتر آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی نسبت به آموزش نقش گذاری روانی به دلیل رابطه مستقیم رشد و تحول سازگاری در کودکان با اطلاعات، دانش، سلامت جسمانی، روانشناختی و اجتماعی والدین باشد (لو و همکاران، ۲۰۲۰). خانواده نظامی است که عملکرد آن از طریق الگوهای مراوده‌ای صورت می‌گیرد. آموزش والدین با تمرکز بر ایجاد مهارت‌های اثربخش، نیاز والدین به اطلاعات مربوط را مد نظر قرار می دهد و به آنها در مورد تصمیماتی که برای کودک خود می‌گیرند آگاهی می دهد تا بهترین رفتار و گفتار را در مورد فرزند و فرزندان خود داشته باشند و در این فضا والدین می توانند بیشترین تاثیر را در بهبود سازگاری اجتماعی کودکان خود داشته باشند. به علاوه به والدین کمک می کند تا بیاموزند که چگونه جنبه‌هایی از رفتار کودک را هدف قرار دهند و چه رفتار مناسبی را برای تغییر رفتار نامناسب و ناکارآمد فرزند خود داشته باشند. به همین، در پژوهش حاضر نیز با تقویت این مهارت‌ها،

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

میزان سازگاری اجتماعی در کودکانی که والدین آن‌ها آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی را دریافت کرده بودند بیشتر از گروه آموزش نقش‌گذاری روانی بود.

نتایج این مطالعه نشان داد آموزش نقش گذاری روانی و آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی رویکردهای مؤثری برای بهبود سازگاری اجتماعی در کودکان پیش دبستانی می‌باشد. افزون بر این، رویکرد آموزش مهارت مدیریت رفتار والدینی اثربخشی بیشتری در مقایسه با آموزش نقش گذاری روانی دارد. از این رو، استفاده از این رویکردها در قالب برنامه‌های آموزشی برای والدین کودکان پیش دبستانی پیشنهاد می‌شود. یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، شروع همه‌گیری بیماری ویروسی کرونا همزمان با اتمام برنامه‌های آموزشی بود که موجب عدم ارزیابی پایداری نتایج در مرحله پیگیری شد. همچنین، نتایج پژوهش حاضر محدود به منطقه ۹ آموزش و پرورش شهر تهران و نوآموزان پیش دبستانی آن بوده و تعمیم آن به مناطق،شهرها، شهرستان ها و استان های دیگر باید با احتیاط بیشتری صورت بپذیرد. در پژوهش حاضر کودکانی در پژوهش شرکت داشتند که با والدین خود زندگی می‌کردند و تعمیم نتایج به کودکانی طلاق یا کودکان تک سرپرست با محدودیت همراه است. با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود در مراکز پیش‌دبستانی و کودکستان‌ها، برنامه‌های آموزشی مهارت مدیریت رفتار والدینی و آموزش نقش گذاری روانی برای والدین و کودکان با هدف بهبود سازگاری اجتماعی برگزار شود.

تشکر و قدردانی: از مسئولان مراکز پیش دبستانی، والدین و کودکانی که با صبر و حوصله در این مطالعه مشارکت داشتند، قدردانی می‌شود.

منابع

ابراهیمی، م.، فراشبندی، ر. (۱۳۹۸). جایگاه آموزش مدیریت والدین PMT در خانواده‌ها. *چهارمین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی*، تهران، ایران. https://civilica.com/doc/919392 /

شهریور، ز.، عربگل، ف.، حکیم شوشتری، م.، داوری آشتیانی، ر. (۱۳۹۳). *بسته آموزش مهارت های فرزند پروری- آموزش اصول مدیریت رفتار کودکان برای والدینیPMT: کتاب راهنمای مربی*. تهران: انتشارات وزارت بهداشت و درمان آموزش پرشکی. https://eazphcp.tbzmed.ac.ir/uploads//User/43/ravan/Package.pdf

غلامی ونوول، ن.، فلاحی خشکناب، م.، ره گوی، ا.، حسینی، م.، خدایی اردکانی، م.، رضا سلطانی، پ. (۱۳۹۷). تأثیر روان نمایشگری بر مهارت های اجتماعی کودکان دبستانی با اختلال نقص توجه و بیش فعالی. *مجله روان پرستاری*، ۶ (۴): ۵۷-۶۳. https://ijpn.ir/article-1-970-fa.html

قدم پور، ع.، حیدریانی، ل.، کلانتر، ج.، نصیری هانیس، غ. (۱۳۹۹). تاثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه گویی بر سازگاری تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دانش آموزان. *فصلنامه علمی تدریس پژوهی*. ۸ (۲): ۵۴-۳۷. https://trj.uok.ac.ir/article_61595.html

قطبی نژاد بهر آسمانی، ا.، حاتمی، ح.، احدی، ح.، صرامی، ر. (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی روان درمانی مثبت نگر گروهی و روان نمایشگری گروهی بر کیفیت زندگی، نگرش معنوی و تحمل پریشانی در زنان مبتلا به درد مزمن. *فصلنامه علمی پژوهشی بیهوشی*. ۴ (۹): ۵۶-۵۲. https://jap.iums.ac.ir/article-1-5396-fa.html

گل پرور، م.، اکبری، م. (۱۳۹۸). اثربخشی درمان تلفیقی پذیرش و تعهد-شناختی رفتاری (ACT-CBT) و رویکرد آموزش مدیریت والدین (PMT) بر سرمایه عاطفی نوجوانان پسر مبتلا به سوء-استفاده جنسی. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی*، ۱۰ (۲۹): ۷۱-۹۸. https://qccpc.atu.ac.ir/article_10128.html

مهرجو، م.، نوریان، م.، نخعی، ن.، نوروزی، د. (۱۴۰۰). مطالعه الگوها و روش های توانمندسازی کودکان دوره پیش دبستانی، برای مقابله با آسیب های اجتماعی. *نشریه پژوهش در برنامه ریزی درسی*. ۱۸ (۴۱): ۱۴۲-۱۶۲. https://jsr-e.isfahan.iau.ir/article_682167.html

Axelrod, M. I., & Santagata, M. L. (2021). Behavioral parent training. In *Applications of Behavior Analysis in Healthcare and Beyond* (pp. 135-154). Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-57969-2_6

Bakala, E., Gerosa, A., Hourcade, J. P., & Tejera, G. (2021). Preschool children, robots, and computational thinking: A systematic review. *International Journal of Child-Computer Interaction*, *29*, 100337. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2021.100337

Boyer, B. P., Nelson, J. A., & Holub, S. C. (2021). Sex differences in the relation between body mass index trajectories and adolescent social adjustment. *Social Development*, *30*(4), 1094-1113. DOI: https://doi.org/10.1111/sode.12516

Carnabucci, K. (2018). The challenge and promise for psychodrama and family and systemic constellations. *The Journal of Psychodrama, Sociometry, and Group Psychotherapy*, *66*(1), 81-91. DOI: https://doi.org/10.12926/18-00018.1

Dogru, S. S. Y. (2015). The effect of creative drama on pre-teaching skills and social communication behaviors of children with autism. *Studies on Ethno-Medicine*, *9*(2), 181-189. DOI: https://doi.org/10.1080/09735070.2015.11905433

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

Froiland, J. M. (2021). A comprehensive model of preschool through high school parent involvement with emphasis on the psychological facets. *School Psychology International*, *42*(2), 103-131. DOI: https://doi.org/10.1177/0143034320981393

Kamışlı, S., & Gökler, B. (2021). Adjustment to life with metastatic cancer through psychodrama group therapy: A qualitative study in Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, *57*(2), 488-498. DOI: https://doi.org/10.1111/ppc.12668

Keen, D., Couzens, D., Muspratt, S., & Rodger, S. (2010). The effects of a parent-focused intervention for children with a recent diagnosis of autism spectrum disorder on parenting stress and competence. *Research in Autism Spectrum Disorders*, *4*(2), 229-241. DOI: https://doi.org/10.1016/j.rasd.2009.09.009

Kim, L. M. V., & Marino, M. J. (2022). Training in Psychodrama: Democratic Project Under Construction. In *Psychodrama in Brazil* (pp. 55-70). Springer, Singapore. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-19-1832-2_6

Kostulski, M., Breuer, D., & Döpfner, M. (2021). Does parent management training reduce behavioural and emotional problems in children with intellectual disability? A randomised controlled trial. *Research in Developmental Disabilities*, *114*, 103958. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ridd.2021.103958

Luo, Y., Qi, M., Huntsinger, C. S., Zhang, Q., Xuan, X., & Wang, Y. (2020). Grandparent involvement and preschoolers' social adjustment in Chinese three-generation families: Examining moderating and mediating effects. *Children and Youth Services Review*, *114*, 105057. DOI:https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105057

Olivier, E., Archambault, I., & Dupéré, V. (2018). Boys' and girls' latent profiles of behavior and social adjustment in school: Longitudinal links with later student behavioral engagement and academic achievement?. *Journal of School Psychology*, *69*, 28-44. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jsp.2018.05.006

Radford, S. K., Hunt, D. M., & Andrus, D. (2015). Experiential learning projects: A pedagogical path to macromarketing education. *Journal of Macromarketing*, *35*(4), 466-472. DOI: https://doi.org/10.1177/0276146715573834

Sanders, M. R., Bor, W., & Morawska, A. (2007). Maintenance of treatment gains: a comparison of enhanced, standard, and self-directed Triple P-Positive Parenting Program. *Journal of abnormal child psychology*, *35*(6), 983-998. DOI: https://doi.org/10.1007/s10802-007-9148-x

Simsek, C., Mengi, A., & Yalcinkaya, E. Y. (2021). The effect of psychodrama on quality of life and sleep in mothers of children with cerebral palsy. *The Arts in Psychotherapy*, *72*, 101726. DOI: https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.101726

Teo, S., & Morawska, A. (2021). Communicating with children about sexuality: A randomised controlled trial of a brief parenting discussion group. *Journal of Child and Family Studies*, *30*(6), 1487-1500. DOI: https://doi.org/10.1007/s10826-021-01948-w

Turner, T., El Tobgy, N., Russell, K., Day, C., Cheung, K., Proven, S., & Ricci, M. F. (2022). Language abilities in preschool children with critical CHD: a systematic review. *Cardiology in the Young*, 1-11. DOI: https://doi.org/10.1017/S1047951122001330

Warren, E. A., Raghubar, K. P., Cirino, P. T., Child, A. E., Lupo, P. J., Grosshans, D. R., ... & Kahalley, L. S. (2022). Cognitive predictors of social adjustment in pediatric brain tumor survivors treated with photon versus proton radiation therapy. *Pediatric Blood & Cancer*, *69*(6), e29645. DOI: https://doi.org/10.1002/pbc.29645

Ye, B., Lei, X., Yang, J., Byrne, P. J., Jiang, X., Liu, M., & Wang, X. (2021). Family cohesion and social adjustment of chinese university students: the mediating effects of sense of security and personal relationships. *Current Psychology*, *40*(4), 1872-1883. DOI: https://doi.org/10.1007/s12144-018-0118-y

Young, J. R., Yanagihara, A., Dew, R., & Kollins, S. H. (2021). Pharmacotherapy for preschool children with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD): Current status and future directions. *CNS drugs*, *35*(4), 403-424. DOI: https://doi.org/10.1007/s40263-021-00806-z

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-29]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.8.20.1]